There are no translations available.

Cao B□ng là t□nh mi□n núi, biên gi□i n□m □ vùng Đông B□c, phía B□c và Đông B□c giáp Qu□ng Tây (Trung Qu□c), đ□□ng biên gi□i dài trên 333 km, phía Tây giáp 2 t□nh Hà Giang và Tuyên Quang, phía Nam giáp 2 t□nh B□c K□n và L□ng S□n. Theo chi□u B□c – Nam 80 km (t□ xã Đ□c H□nh, huy□n B□o Lâm đ□n xã Quang Tr□ng, huy□n Th□ch An). Theo chi□u Đông – Tây 170 km (t□ xã Lý Qu□c, huy□n H□ Lang đ□n xã Th□ch Lâm, huy□n B□o Lâm). Cao B□ng s□ h□u nhi□u di tích l□ch s□ văn hóa giá tr□ nh□ khu di tích Qu□c gia đ□c bi□t Pác Bó, khu di tích Qu□c gia đ□c bi□t r□ng Tr□n H□ng Đ□o, Khu di tích chi□n d□ch biên gi□i Đông Khê. Thiên nhiên ban t□ng cho Cao B□ng nhi□u danh lam, th□ng c□nh đ□p nh□ thác B□n Gi□c, đ□ng Ng□□m Ngao, h□ Thăng Hen; khu r□ng sinh thái đ□c d□ng Phja O□c-Phja Đén…V□i s□ đa d□ng, phong phú v□ tài nguyên thiên nhiên và m□t n□n văn hoá đ□m đà b□n s□c dân t□c, Cao B□ng là m□t trong nh□ng đ□a đi□m du l□ch các b□n nên khám phá.

Kinh nghi□m du l□ch Cao B□ng

Cao B□ng là t□nh mi□n núi, biên gi□i n□m □ vùng Đông B□c, phía B□c và Đông B□c giáp Qu□ng Tây (Trung Qu□c), đ□□ng biên gi□i dài trên 333 km, phía Tây giáp 2 t□nh Hà Giang và Tuyên Quang, phía Nam giáp 2 t□nh B□c K□n và L□ng S□n. Theo chi□u B□c – Nam 80 km (t□ xã Đ□c H□nh, huy□n B□o Lâm đ□n xã Quang Tr□ng, huy□n Th□ch An). Theo chi□u Đông – Tây 170 km (t□ xã Lý Qu□c, huy□n H□ Lang đ□n xã Th□ch Lâm, huy□n B□o Lâm). Cao B□ng s□ h□u nhi□u di tích l□ch s□ văn hóa giá tr□ nh□ khu di tích Qu□c gia đ□c bi□t Pác Bó, khu di tích Qu□c gia đ□c bi□t r□ng Tr□n H□ng Đ□o, Khu di tích chi□n d□ch biên gi□i Đông Khê. Thiên nhiên ban t□ng cho Cao B□ng nhi□u danh lam, th□ng c□nh đ□p nh□ thác B□n Gi□c, đ□ng Ng□□m Ngao, h□ Thăng Hen; khu r□ng sinh thái đ□c d□ng Phja O□c-Phja Đén…V□i s□ đa d□ng, phong phú v□ tài nguyên thiên nhiên và m□t n□n văn hoá đ□m đà b□n s□c dân t□c, Cao B□ng là m□t trong nh□ng đ□a đi□m du l□ch các b□n nên khám phá.

L□ch s□ t□nh Cao B□ng

T□ th□i k□ đ□u d□ng n□□c, vùng Cao B□ng đã có c□ trú c□a ng□□i Vi□t c□, minh ch□ng là qua các di ch□ kh□o c□, di tích đã đ□□c khai qu□t □ H□ng Vi□t, (Hòa An), C□n Yên (Thông Nông), Lũng □ (Qu□ng Uyên)… cùng truy□n thuy□t v□ Pú Luông – Gi□ C□i, C□u ch□a cheng vùa. Đ□a danh Cao B□ng đ□□c chép trong s□ sách t□ r□t s□m. Sách "D□ đ□a chí" do Nguy□n Trãi biên so□n năm 1435 đã ghi "Cao B□ng x□a là ngo□i đ□a c□a b□ Vũ Đ□nh; Đông B□c ti□p giáp L□□ng Qu□ng; Tây Nam ti□p giáp Thái Nguyên, L□ng S□n. Có 1 l□, 4 châu, 273 làng xã. Đ□y là n□i phên d□u th□ t□ v□ ph□□ng B□c v□y".

T□nh Cao B□ng cùng v□i t□nh L□ng S□n th□i nhà Lý-nhà Tr□n đ□□c g□i là châu Qu□ng Nguyên. Vùng đ□t này (L□ng S□n và Cao B□ng) chính th□c ph□ thu□c vào An Nam t□ năm 1039, tri□u Lý Thái Tông, sau khi n□□c này chi□n th□ng Nùng Trí Cao. Sau khi th□t th□ Thăng Long năm 1592 nhà M□c ch□y lên Cao B□ng và xây d□ng vùng đ□t này đ□ ch□ng l□i nhà Lê Tr□nh cho đ□n 1677 m□i ch□m d□t.

T□ năm 1886 – 1945, tên g□i, đ□a gi□i và s□ l□□ng các đ□n v□ hành chính t□nh Cao B□ng luôn có s□ thay đ□i. Cu□i th□ k□ XIX, t□nh Cao B□ng g□m có ph□ Trùng Khánh (v□i 3 châu: Th□□ng Lang, H□ Lang, Qu□ng Uyên) và ph□ Hòa An (v□i 3 châu: Th□ch Lâm, Th□ch An, Nguyên Bình).

Ngày 01/7/1956, Cao B□ng cùng các t□nh B□c K□n, L□ng S□n, Thái Nguyên, Tuyên Quang, Hà Giang h□p thành Khu t□ tr□ Vi□t B□c. Ngày 20/3/1958, huy□n Tr□n Biên đ□□c đ□i tên thành huy□n Trà Lĩnh. Ngày 7/4/1966, chia huy□n Hà Qu□ng thành hai huy□n là: Hà Qu□ng và Thông Nông. Ngày 8/3/1967, h□p nh□t huy□n Qu□ng Uyên và Ph□c Hoà thành huy□n Qu□ng Hoà. Đ□n ngày 27/12/1975, Qu□c h□i n□□c Vi□t Nam dân ch□ c□ng hoà (khoá V) k□ h□p th□ 2 quy□t ngh□ b□ c□p khu trong h□ th□ng các đ□n v□ hành chính. Quy□t đ□nh t□nh Cao B□ng và L□ng S□n h□p nh□t thành m□t t□nh là Cao L□ng, t□nh l□ đ□t t□i th□ xã Cao B□ng.

Nh□ v□y, dù nhi□u l□n thay đ□i tên g□i, đi□u ch□nh đ□a gi□i hành chính, song lãnh th□ Cao B□ng c□ b□n v□n □n đ□nh. Hi□n nay, Cao B□ng có 13 đ□n v□ hành chính c□p huy□n (01 thành ph□ và 12 huy□n); 199 xã, ph□□ng, th□ tr□n (14 th□ tr□n, 4 ph□□ng, 181 xã); có 46 xã th□ tr□n biên gi□i, có 2 c□a kh□u qu□c gia, 1 c□a kh□u qu□c t□.

Nên đi du l□ch Cao B□ng vào th□i gian nào?

- Khí h□u Cao B□ng chia làm 2 mùa rõ r□t là mùa m□a, kéo dài t□ tháng 4 đ□n tháng 9 và mùa khô khéo dài t□ tháng 10 đ□n tháng 3 năm sau. N□u các b□n có ý đ□nh du l□ch thác B□n Gi□c thì nên đi vào kho□ng tháng 8-9, lúc này thác nhi□u n□□c s□ r□t đ□p.iang
- N□u thích đi Cao B□ng ng□m hoa, các b□n có th□ đi vào t□m cu□i năm kho□ng tháng 11, lúc này là mùa hoa Tam Giác M□ch (t□□ng đ□□ng v□i mùa hoa Tam Giác M□ch □ Hà Giang)

- N□u thích ng□m băng tuy□t, các b□n nên đi vào mùa đông (cu□i năm tr□□c đ□n kho□ng đ□u năm sau), th□i đi□m này □ phía r□ng Pia O□c nhi□t đ□ h□ th□p nên r□t có th□ x□y ra hi□n t□□ng này. K□t h□p thêm v□i l□ch trình t□ Cao B□ng sang L□ng S□n (theo đ□□ng Th□t Khê) các b□n có th□ k□t h□p thêm du l□ch M□u S□n, n□i mà h□u nh□ mùa đông năm nào cũng có băng ho□c tuy□t.

H□□ng d□n đi Cao B□ng

Cao B□ng có đ□a hình t□□ng đ□i ph□c t□p. H□ th□ng giao thông hi□n nay ch□ có đ□□ng b□, g□m b□n tuy□n qu□c l□: 3, 4A, 34 và 4C trong đó có qu□c l□ 3 và qu□c l□ 4 đã đ□□c c□i t□o, nâng c□p. Đ□n nay, h□ th□ng giao thông t□m đáp □ng t□t các nhu c□u v□n t□i hành khách.

Ph□□ng ti□n cá nhân

N□u s□ d□ng ph□□ng ti□n xe máy ho□c ô tô cá nhân đi ph□□t Cao B□ng, các b□n có th□ nghiên c□u m□t trong 3 ph□□ng án mà Cùng Ph□□t g□i ý d□□i đây:

- Đi t□ Hà N□i theo h□□ng Qu□c l□ 3 qua Thái Nguyên, B□c K□n. Đi đ□□ng này các b□n có th□ k□t h□p **du l□ch Thái Nguyên** ho□c **du l□ch B□c K□n**, đ□c bi□t là có th□ k□t h□p đi **du l□ch H□ Ba B□**
.

- Đi t□ Hà N□i theo h□□ng Qu□c l□ 4 đi L□ng S□n, k□t h□p ghé qua**du l□ch M□u S□n** r□i đi theo h□□ng Đông Khê, Th□t Khê đ□ sang Cao B□ng.

- N□u các b□n **đi ph□□t Hà Giang** b□ng xe máy t□ Hà N□i, khi v□ các b□n có th□ đi theo h□□ng Đ□ng Văn sang Mèo V□c, đi qua B□o Lâm, B□o L□c, Tĩnh Túc (Nguyên Bình) r□i r□ v□ phía B□c K□n, t□t qua **khu du l□ch H□ Ba B□** r□i m□i v□ Hà N□i.

Ph□□ng ti□n công c□ng

N□u không mu□n ch□y xe máy, t□ Hà N□i các b□n có th□ đi **xe khách gi□□ng n□m t□i Cao B□ng**, xe ch□y hàng ngày t□i b□n xe M□ Đình và m□t kho□ng 8h đ□ lên t□i Tp Cao B□ng. T□i đây các b□n có th□ thuê xe máy đ□ ti□p t□c khám phá Cao B□ng

L□u trú □ Cao B□ng

Khách s□n nhà ngh□ □ Cao B□ng

Tính đ□n tháng 3/2016, toàn t□nh Cao B□ng có 176 c□ s□ l□u trú du l□ch v□i 2361 phòng ngh□, trong đó có 10 c□ s□ đ□t tiêu chu□n 2 sao, 27 c□ s□ đ□t tiêu chu□n 1 sao. Do l□□ng khách đ□n du l□ch Cao B□ng luôn tăng theo hàng năm nên đ□n nay, v□ c□ b□n h□ th□ng khách s□n nhà ngh□ trên đ□a bàn Cao B□ng v□n luôn đ□□c m□ r□ng và nâng c□p nh□m đáp □ng t□t h□n n□a.

Khi ph□□t Cao B□ng, tu□ vào đ□a đi□m đ□nh t□i mà các b□n có th□ ch□n n□i ngh□ chân t□□ng □ng. N□u các b□n đi t□i khu du tích l□ch s□ Pác Bó các b□n có th□ **ngh□ t□i thành ph□ Cao**

B□ng , n□u đi xa h□n đ□ ph□□t Thác B□n Gi□c các b□n nên di chuy□n t□i sát đó, **ngh□ ng□i t□i Trùng Khánh** đ□ thu□n ti□n h□n cho vi□c khám phá khu du l□ch này

Homestay □ Cao B□ng

Hi□n □ m□t s□ n□i trong t□nh nh□ Tp Cao B□ng, Qu□ng Uyên hay khu v□c Thác B□n Gi□c có hình th□c homestay đ□ ph□c v□ du khách có nhu c□u. Hình th□c này tuy còn khá m□i m□ □ Cao B□ng nh□ng cũng có khá nhi□u l□a ch□n cho các b□n.

Các đ□a đi□m du l□ch Cao B□ng

T□o hoá đã ban t□ng cho Cao B□ng nhi□u núi cao, sông h□, thác n□□c và nh□ng cánh r□ng nguyên sinh t□o nên c□nh quan thiên nhiên hùng vĩ, th□ m□ng, mang đ□m nét hoang s□ r□t thích h□p v□i du l□ch ngo□n c□nh, ngh□ ng□i. Cao B□ng cũng chính là cái nôi c□a Cách m□ng Vi□t Nam

Di tích Qu□c gia đ□c bi□t Pác Bó

Pác Bó thu□c xã Tr□□ng Hà, huy□n Hà Qu□ng, n□m sát biên gi□i Vi□t – Trung, cách thành ph□ Cao B□ng h□n 50km. Sau 30 năm ra đi tìm đ□□ng c□u n□□c và ho□t đ□ng □ n□□c ngoài, ngày 28/01/1941, lãnh t□ Nguy□n Ái Qu□c đã tr□ v□ T□ qu□c qua c□t m□c 108. Ng□□i đã ch□n Pác Bó làm n□i □ và ho□t đ□ng cách m□ng trong nhi□u năm tháng c□a nh□ng năm 1941 – 1945. T□i đây, lãnh t□ Nguy□n Ái Qu□c đã m□ các l□p hu□n luy□n v□ chính tr□ và quân s□ cho các cán b□ cách m□ng t□nh Cao B□ng, d□ch cu□n L□ch s□ Đ□ng C□ng s□n Liên Xô ra ti□ng Vi□t, so□n th□o và xu□t b□n các tài li□u cách m□ng: L□ch s□ n□□c ta, Đ□a d□ B□c K□, Đ□a d□ Cao B□ng; tài li□u hu□n luy□n quân s□: Cách đánh du kích, Kinh nghi□m du kích Nga, Kinh nghi□m du kích Tàu…

V□i nh□ng giá tr□ đ□c bi□t v□ l□ch s□, văn hóa, khoa h□c, Khu di tích l□ch s□ Pác Bó tr□ thành m□t trong nh□ng khu di tích quan tr□ng c□a c□ n□□c v□ Ch□ t□ch H□ Chí Minh và Trung □□ng Đ□ng. Sau khi Bác m□t năm 1969, đ□ t□ òng thành kính đ□i v□i công lao vĩ đ□i c□a Bác và đ□ b□o t□n và phát huy giá tr□ l□ch s□ c□a Khu di tích, Đ□ng và Nhà n□□c ta đã quan tâm đ□u t□, tôn t□o Khu di tích đ□ ph□c v□ khách tham quan. Tháng 2 /1971, Nhà b□o tàng Pác Bó đ□□c khánh thành và m□ c□a ph□c v□ khách tham quan, nghiên c□u. Ngày 21/02/1975, Khu di tích Pác Bó đã đ□□c B□ Văn hoá x□p h□ng di tích l□ch s□ cách m□ng. Tr□i qua nh□ng thăng tr□m c□a l□ch s□, nh□ng Khu di tích v□n luôn nh□n đ□□c s□ quan tâm c□a Đ□ng, Chính ph□ và nhân dân c□ n□□c. Khu di tích Pác Bó v□n duy trì ho□t đ□ng, công tác b□o t□n và phát huy tác d□ng ngày càng đ□□c quan tâm, l□□ng khách trong và ngoài n□□c đ□n tham quan khu di tích ngày càng đông…

Su□i Lê Nin

Su□i Lê-nin n□m trong qu□n th□ di tích l□ch s□ Pác Bó. Mang ý nghĩa l□ch s□ cách m□ng, su□i Lê-nin d□□ng nh□ không dành đ□□c s□ quan tâm quá nhi□u c□a các b□n tr□ v□n đang say mê h□□ng v□ nh□ng đ□a danh n□i ti□ng đ□m ch□t phiêu l□u. Tuy nhiên, dòng su□i ngu□n nh□ m□t viên ng□c v□i m□t màu xanh r□t l□, v□ đ□p thiên nhiên tr□i phú tuy□t đ□p gi□a núi r□ng Đông B□c, n□i đ□a đ□u c□a t□ qu□c, s□ khi□n cho dân xê d□ch thích s□ thanh bình và êm □.

Men theo dòng ch□y c□a su□i Lê-nin, b□n có th□ thăm quan các di tích trong qu□n th□ di tích l□ch s□ c□a Pác Bó nh□: hang C□c Bó – n□i Bác H□ đã s□ng và làm vi□c, hang Bo Bam, bãi Cò R□c, núi Các Mác, su□i N□m, lán Khu□i N□m, bàn đá n□i di□n ra nh□ng cu□c bàn b□c cách m□ng năm x□a… T□t c□ g□n k□t v□i nhau t□o thành m□t b□c tranh th□y m□c đ□y ch□t th□, khi□n con ng□□i ta ph□i l□u luy□n. S□ bình yên d□□ng nh□ s□ khi□n cho du khách mu□n s□ng □ n□i đây, hài lòng v□i cu□c s□ng t□ t□i gi□a thiên nhiên, không còn chút v□□ng b□n, yên bình mà vui v□.

Hang C□c Bó

Hang C□c Bó (trong ti□ng Nùng, C□c Bó có nghĩa là “đ□u ngu□n”) là m□t hang đá n□m bên s□□n núi Các Mác, □ g□n ch□ dòng n□□c ch□y ng□m ra t□ trong núi thành su□i Lê Nin đ□a th□ hi□m tr□. Hang ăn thông ra m□t con đ□□ng kín d□n sang bên kia biên gi□i, có th□ rút lui an toàn khi b□ l□… Tr□□c năm 1979 hang r□ng kho□ng 15m³. Bác H□ t□ng ghi l□i trên vách đá dòng ch□: “Ngày 8 tháng 2 năm 1941”, ghi l□i ngày Bác đ□n □ trong hang này. Trong lòng hang t□i tăm, □m t□p, nh□ h□p và l□nh, n□m sâu trong khe núi, th□i đó không m□y ai đ□ ý t□i.

Trong hang còn l□i chi□c “gi□□ng: Bác n□m ngh□ và cũng là ch□ làm vi□c c□a Bác. Đó là t□m ván cũ, đã n□c n□. Sâu bên trong là t□□ng Các Mác b□ng th□ch nhũ mà năm x□a Bác H□ đã đ□t tên…Trong chi□n tranh biên gi□i năm 1979, quân Trung Qu□c đã cho n□ mìn phá ho□i hang C□c Pó. Ngày nay, hang C□c Pó đ□□c khôi ph□c m□t ph□n đ□ ph□c v□ khách tham quan du l□ch.

Núi Các Mác

Tên ng□n núi tr□□c c□a hang đ□□c Bác đ□t tên theo nhà t□ t□□ng vĩ đ□i Các Mác, cùng v□i su□i Lê Nin, đây là 2 nhà t□ t□□ng đã có □nh h□□ng l□n đ□n s□ nghi□p ho□t đ□ng c□a Bác.

C□t m□c 108

Nay là c□t m□c s□ 675, là m□t trong 314 c□t m□c biên gi□i Vi□t – Trung x□a, đ□□c làm b□ng đá t□ng nguyên kh□i, hình b□u d□c, cao kho□ng 70cm, bên trên kh□c n□i dung b□ng ti□ng Trung và ti□ng Pháp.

Lán Khu□i N□m

Lán Khu□i N□m cách hang Pác Bó kho□ng m□t cây s□. Đ□□ng quanh co men theo chân núi, càng đi càng d□c lên. Đ□□c bi□t, đ□□ng vào lán x□a kia ch□ là m□t l□i mòn cheo leo, nay đ□□c m□ r□ng h□n và lát đá cho ti□n đi l□i. Còn khe núi trên đ□□ng vào lán ngày tr□□c r□m r□p um tùm gi□ là nh□ng th□a ru□ng b□c thang ti□p n□i nhau ch□y ng□□c đ□n t□n phía r□ng xa.

Đây là n□i Bác □ lâu nh□t. Ngoài ra, đ□ đ□m b□o an toàn cho Bác, các đ□ng chí cán b□ đã làm thêm cho Ng□□i hai lán n□a (lán Khu□i N□m II và III). Lán Khu□i N□m có đ□a th□ r□t thu□n l□i, n□m ngay □ c□a r□ng, đ□□c che kín, nhìn bên ngoài vào không phát hi□n đ□□c, nh□ng □ bên trong quan sát ra thì r□t rõ, khi có đ□ng tĩnh có th□ rút lui, ng□□c dòng Khu□i N□m qua m□c 109 sang Trung Qu□c an toàn. Lán đ□□c d□ng theo ki□u nhà sàn dân t□c, v□i 2 gian nh□, có di□n tích kho□ng 12m2. Lán hi□n nay m□i đ□□c trùng tu l□i trong kho□ng th□i gian g□n đây.

Nhà ông Lý Qu□c Súng

Là ngôi nhà Bác H□ đã □ khi m□i tr□ v□ T□ qu□c ch□ đ□o cách m□ng (t□ ngày 28 tháng 01 đ□n ngày 07/02/1941). Ngôi nhà này đ□□c xây d□ng kho□ng năm 1937, theo ki□u nhà sàn □ đ□a ph□□ng.

Di tích r□ng Tr□n H□ng Đ□o

Khu di tích r□ng Tr□n H□ng Đ□o thu□c xã Tam Kim, huy□n Nguyên Bình, n□m cách trung tâm Tp Cao B□ng kho□ng 50km. Ngày 22/12/1944 d□□i s□ ch□ huy c□a Đ□i t□□ng Võ Nguyên Giáp t□i đây đã di□n ra l□ thành l□p Đ□i Vi□t Nam tuyên truy□n Gi□i phóng quân – ti□n thân c□a Quân đ□i Nhân dân Vi□t Nam ngày nay. Đ□i h□m 34 chi□n sĩ trong đó 25 chi□n sĩ là con em các dân t□c t□nh Cao B□ng.

Di tích đ□□c phân b□ trên đ□a bàn 2 xã Tam Kim và Hoa Thám, huy□n Nguyên Bình, t□nh Cao B□ng, g□m 05 đi□m: R□ng Tr□n H□ng Đ□o, Hang Th□m Kh□u, Đ□n Phai Kh□t, di tích V□ Phá, xã Tam Kim và di tích Đ□n Nà Ng□n, xã Hoa Thám.

Di tích đ□n Phai Kh□t

Di tích đ□n Phai Kh□t là n□i di□n ra tr□n đ□u đ□u tiên c□a đ□i Vi□t Nam Tuyên truy□n Gi□i phóng quân sau khi thành l□p. Đ□n Phai Kh□t thu□c xã Tam Kim, huy□n Nguyên Bình, cách khu r□ng Tr□n H□ng Đ□o 7km. T□i đây, lúc 17h ngày 25/12/1944, đ□i Vi□t Nam Tuyên truy□n Gi□i phóng quân cùng nhân dân đ□a ph□□ng đã tiêu di□t và b□t g□n ch□ huy cùng toàn b□ binh lính, thu vũ khí c□a đ□ch.

Di tích m□ anh hùng li□t s□ Kim Đ□ng

Kim Đ□ng (tên th□t là Nông Văn D□n) sinh năm 1929. Ngày 15/5/1941, đ□ng chí Đ□c Thanh là cán b□ cách m□ng quy□t đ□nh thành l□p Đ□i nhi đ□ng c□u qu□c t□i làng Nà M□, g□m có 4 đ□i viên: Kim Đ□ng, Cao S□n, Thanh Thu□, Thu□ Tiên do Kim Đ□ng làm đ□i tr□□ng.

5 gi□ sáng ngày 15/2/1943, trong lúc đang làm nhi□m v□ canh gác cu□c h□p c□a ban Vi□t Minh, khi phát hi□n gi□c lùng s□c đ□n g□n, Kim Đ□ng đã nhanh trí đánh l□c h□□ng đ□ b□o v□ cán b□ cách m□ng, đ□ch n□ súng, Kim Đ□ng b□ trúng đ□n và đã hy sinh, khi đó v□a tròn 14 tu□i.

Di tích chi□n th□ng chi□n d□ch Biên gi□i 1950

Khu di tích l□ch s□ Chi□n d□ch Biên gi□i 1950 n□m t□i Nà L□n, xã Đ□c Long, huy□n Th□ch An, cách thành ph□ Cao B□ng kho□ng 60 km đi theo đ□□ng qu□c l□ s□ 4. Đây là m□t khu di tích g□n li□n v□i s□ nghi□p ho□t đ□ng cách m□ng c□a Ch□ t□ch H□ Chí Minh, v□i chi□n th□ng Chi□n d□ch Biên gi□i năm 1950, do B□ T□ l□nh Quân khu, Quân khu I, Quân khu II và t□nh Cao B□ng ph□i h□p xây d□ng. Khu di tích đ□□c đ□a vào s□ d□ng ngày 19/05/2004, th□ hi□n đ□o lý cao c□ "U□ng n□□c nh□ ngu□n " đ□i v□i v□ lãnh t□ thiên tài, v□ cha già kính yêu c□a dân t□c và ghi l□i d□u □n oanh li□t, hào hùng c□a m□t chi□n th□ng mang ý nghĩa chi□n l□□c trong cu□c kháng chi□n ch□ng th□c dân Pháp xâm l□□c.

Hang Ng□□m P□c

Hang Ng□□m P□c là m□t hang n□m sâu trong dãy núi đá giáp ranh gi□a xã Lê L□i huy□n Th□ch An (Cao B□ng) và xã Qu□c Khánh, huy□n Tràng Đ□nh (L□ng S□n). Hang có đ□ sâu g□n 100 mét tính t□ c□a vào, tr□i dài v□i h□ th□ng nhũ đá nguyên s□ và r□t đ□p nh□ng ch□a đ□□c nhi□u ng□□i bi□t đ□n. Đ□a hình trong hang t□□ng đ□i hi□m tr□, mu□n đ□n đây khám phá thì du khách ph□i chui qua các khe đá h□p, s□□n núi hi□m tr□.

Thác B□n Gi□c

Thác B□n Gi□c, Trung Qu□c g□i là c□p thác Đ□c Thiên-B□n □□c (ti□ng Trung: □□□□□; bính âm: Détiān – Bănyuē), là m□t ho□c hai thác n□□c n□m trên sông Quây S□n t□i biên gi□i gi□a Vi□t Nam và Trung Qu□c. N□u nhìn t□ phía d□□i chân thác, ph□n thác bên trái và n□a phía tây c□a

thác bên ph□i thu□c ch□ quy□n c□a Vi□t Nam t□i xã Đàm Th□y, huy□n Trùng Khánh, t□nh Cao B□ng; n□a phía đông c□a thác bên ph□i thu□c ch□ quy□n c□a Trung Qu□c t□i thôn Đ□c Thiên, tr□n Th□c Long, huy□n Đ□i Tân, thành ph□ Sùng T□ c□a khu t□ tr□ dân t□c Choang Qu□ng Tây. Thác n□□c này cách huy□n l□ Trùng Khánh kho□ng 20 km v□ phía đông b□c, cách th□ ph□ Nam Ninh c□a Qu□ng Tây kho□ng 208 km.

Thác B□n Gi□c n□m trên dòng ch□y c□a sông Quây S□n (□□□, âm Hán Vi□t là "Quy Xuân hà"). Sông này b□t ngu□n t□ Trung Qu□c, ch□y v□ h□□ng biên gi□i hai n□□c r□i vào lãnh th□ Vi□t Nam t□i Pò Peo thu□c xã Ng□c Khê, huy□n Trùng Khánh. T□ xã Ng□c Khê, sông ch□y qua các xã Đình Phong, Chí Vi□n, khi đ□n xã Đàm Thu□, dòng sông l□□n quanh d□□i chân núi Cô Muông r□i qua các cánh đ□ng c□a Đàm Thu□, qua bãi ngô trên b□n Gi□c, quay tr□ l□i đ□□ng biên gi□i r□i tách ra thành nhi□u nhánh. Lòng sông □ đó đ□t ng□t tr□t xu□ng kho□ng 35 m, t□o thành thác B□n Gi□c. Sau khi đ□ xu□ng chân thác, sông quay h□n vào lãnh th□ Trung Qu□c.

Thác B□n Gi□c là thác n□□c l□n th□ t□ th□ gi□i trong các thác n□□c n□m trên m□t đ□□ng biên gi□i gi□a các qu□c gia (Sau thác Iguazu gi□a Brasil – Argentina, thác Victoria n□m gi□a Zambia – Zimbabwe; và thác Niagara gi□a Canada và Hoa K□)

Truy□n thuy□t k□ r□ng, có ng□□i con gái đ□p tuy□t tr□n đ□□c ti□n vua nh□ng li□u mình tr□n thoát cùng ng□□i mình yêu. Sau khi tìm đ□□c nhau, h□ cùng chìm vào gi□c ng□ ngàn thu. Dân b□n ch□ng ki□n tr□i đ□ m□a t□m tã c□ tu□n li□n.

N□□c ng□p khe su□i, không ai dám ra ngoài vì m□a to kèm s□m sét d□ d□i. K□ l□ thay, khi m□a t□nh, ng□□i ta th□y có hai ng□n thác l□n đ□ n□□c tr□ng xóa phía bên c□nh b□n. D□□i chân thác, m□t n□□c l□i trong xanh hi□n hòa nh□ không v□□ng víu b□i tr□n. K□ t□ đó, ng□□i dân g□i n□i đây là thác B□n Gi□c đ□ t□□ng nh□ v□ m□t th□i gái b□n ti□n vua, cũng là ni□m t□ hào c□a ng□□i Tày v□i s□c đ□p tr□i ban.

Đ□ng Ng□□m Ngao

Đ□ng Ng□□m Ngao n□m □ b□n Gun, xã Đàm Thu□, huy□n Trùng Khánh, t□nh Cao B□ng. Đ□ng có chi□u dài 2.144m. Đ□ng g□m ba c□a chính là: Ng□□m Ngao, Ng□□m L□m (t□c c□a gió, quanh năm mát l□nh) và c□a B□n Thuôn phía sau núi thu□c B□n Thuôn.

Theo ti□ng Tày, "ng□□m" là "đ□ng", "ngao" là "h□"; "Ng□□m Ngao" có nghĩa là đ□ng h□. Đ□ng

Ng□□m Ngao đ□□c chia thành ba khu chính: Khu T□ tr□ thiên đình, khu trung tâm và khu kho báu. Ng□□m Ngao có m□t v□ đ□p vô cùng k□ thú đ□□c t□o nên b□i nh□ng l□p th□ch nhũ l□ng l□y, vàng r□c. Nh□ng d□i nhũ đá muôn màu s□c m□c t□ d□□i lên, t□ trên các vòm đá cao r□ xu□ng v□i nhi□u hình dáng đ□p ph□n chi□u ánh sáng lung linh.

Chùa Ph□t Tích Trúc Lâm B□n Gi□c

Chùa Ph□t Tích Trúc Lâm B□n Gi□c – ngôi chùa đ□u tiên đ□□c xây d□ng □ n□i biên c□□ng phía B□c c□a T□ qu□c đ□□c UBND t□nh Cao B□ng phê duy□t xây d□ng. Tháng 06/2013, Chùa Ph□t Tích Trúc Lâm B□n Gi□c đ□□c kh□i công t□i núi Phia Nh□m cách thác B□n Gi□c 500m. Các h□ng m□c c□a chùa Ph□t Tích Trúc Lâm B□n Gi□c nh□ Tam quan chùa, l□u t□□ng B□ Tát, Tam b□o, nhà t□ … đ□□c xây d□ng theo phong cách ki□n trúc Ph□t giáo truy□n th□ng Vi□t Nam.

T□i đây còn có đ□n th□ v□ anh hùng Nùng Trí Cao – m□t nhân v□t, bi□u t□□ng Văn hoá th□ k□ XI t□i Cao B□ng. Công trình đ□□c xây d□ng trên di□n tích 2 ha v□i kinh phí kho□ng 38 t□ đ□ng, ch□ y□u t□ ngu□n xã h□i hóa do Trung □□ng Giáo h□i Ph□t giáo Vi□t Nam huy đ□ng, các t□p đoàn và các nhà h□o tâm đóng góp và tài tr□

Làng rèn Phúc Sen

Ng□□i Nùng An □ Xã Phúc Sen, huy□n Qu□ng Uyên, t□nh Cao B□ng có ngh□ rèn. Ngh□ rèn đã xu□t hi□n □ Xã Phúc Sen cách đây r□t lâu (ch□a bi□t c□ th□ là bao lâu, nh□ng ch□c ch□n trên 200 năm). Có th□ nói đây là m□t trong nh□ng làng ngh□ đ□c đáo nh□t □ t□nh Cao B□ng cũng nh□ □ c□ Vi□t Nam. Cũng chính vì có ngh□ rèn đ□c đáo này mà hàng năm l□□ng khách du l□ch đ□n v□i xã Phúc Sen t□□ng đ□i l□n, mang l□i thu nh□p đáng k□ cho ng□□i dân.

Du l□ch c□ng đ□ng b□n Pác R□ng

B□n Pác R□ng, thu□c xã Phúc Sen, n□m ven Qu□c l□ 3, t□ th□ xã Cao B□ng đi C□a kh□u qu□c gia Tà Lùng, phía tr□□c B□n là cánh đ□ng nh□ h□□ng ra Qu□c l□, sau l□ng là nh□ng ng□n núi đá hùng vĩ v□i nh□ng cánh r□ng nguyên sinh t□o m□t không gian thanh bình, xanh mát mà b□t c□ du khách nào cũng có th□ c□m nh□n đ□□c khi t□i khu v□c này. Đây là n□i c□ trú c□a 51 h□ gia đình dân t□c Nùng An, v□i kho□ng h□n 250 nhân kh□u.

Pác R□ng đ□□c ch□n làm đi□m phát tri□n du l□ch c□ng đ□ng g□n v□i xóa đói gi□m nghèo thông qua D□ án Phát tri□n du l□ch b□n v□ng ti□u vùng sông Mê Kông m□ r□ng do Ngân hàng Phát tri□n châu Á tài tr□. Đ□n Pác R□ng, du khách h□p d□n b□i n□n văn hóa truy□n th□ng dân t□c th□ hi□n đ□m nét lao đ□ng, s□n xu□t và sinh ho□t th□□ng ngày c□a ng□□i dân n□i đây.

Đi□u d□ nh□n th□y nh□t khi t□i b□n Pác R□ng là các h□ gia đình v□n l□u gi□ đ□□c ki□u ki□n trúc nhà sàn g□ truy□n th□ng k□t c□u 2 t□ng. T□ng m□t là chu□ng tr□i gia súc, công trình v□ sinh, phía bên là lò rèn. T□ng 2 là không gian sinh ho□t cho các thành viên trong gia đình, g□m: các phòng ng□, gian ti□p khách và b□p. đ□□c b□ trí khoa h□c và h□p v□ sinh. T□ng l□ng đ□□c dùng làm kho ch□a nông s□n.

H□ Thang Hen

Thu□c đ□a ph□n xã Qu□c To□n, huy□n Trà Lĩnh, t□nh Cao B□ng □ đ□ cao hàng nghìn mét so v□i m□t bi□n, H□ Thang Hen là m□t h□ đ□p trong s□ 36 h□ l□n nh□ trong vùng r□ng núi c□a huy□n Trà Lĩnh. N□m □ gi□a m□t vùng núi non và màu xanh c□a cây v□□n mình trên các vách đá cheo leo soi bóng xu□ng m□t n□□c trong, u□n l□□n theo lòng lũng m□p mô nh□ng m□ đá ng□m. H□ Thang Hen có hình thoi, r□ng t□ 100m đ□n 300m, dài t□ 500m đ□n 1.000m. Phía đ□u ngu□n là m□t cái hang r□ng, t□ trong hang ngu□n n□□c ch□y ra su□t ngày đêm. M□t đi□u đ□c bi□t k□ thú khi ng□□i dân n□i đây cho bi□t c□ vào kho□ng 10 năm m□t l□n, b□ng d□ng n□□c h□ Thang Hen c□n g□n h□t và ch□ sau m□t vài ngày n□□c l□i dâng lên. Và □n t□□ng n□a là khi vào mùa lũ n□□c h□ Thang Hen v□n gi□ đ□□c màu xanh ng□c bích đ□c tr□ng, trong khi các h□ khác trong vùng chuy□n màu đ□ l□ng.

H□ Thang Hen có huy□n thoi r□t thú v□. Theo truy□n thuy□t dân gian, ngày x□a □ Cao B□ng có m□t chàng trai tên là Sung thông minh tu□n tú. Chàng thi đ□ làm quan và đ□□c vua ban th□□ng b□y ngày vinh quy bái t□. V□ quê, chàng k□t hôn cùng nàng Boóc xinh đ□p. M□i quy□n luy□n bên ng□□i v□ xinh đ□p m□i c□□i, chàng quên m□t ngày tr□ v□ kinh. Đ□n đêm th□ b□y chàng m□i s□c nh□, v□i chia tay v□ và b□ m□ ch□y v□ kinh. Gi□a đêm t□i trong r□ng hoang, Chàng ch□y đ□□c 36 b□□c chân thì ngã đ□u đ□p vào núi r□i ch□t. 36 b□□c chân c□a chàng ngày nay là 36 cái h□ l□n nh□ v□i nh□ng tên g□i khác nhau c□a ti□ng đ□a ph□□ng thu□c huy□n Trà Lĩnh. T□□ng truy□n r□ng n□i chàng n□m xu□ng chính là h□ Thang Hen ngày nay.

Thác N□m Trá

Núi M□t th□n – Thác N□m Trá n□m trong thung lũng thu□c xóm B□n Danh, xã Qu□c To□n (Trà Lĩnh), cách H□ Thang Hen kho□ng 2 km, v□i v□ đ□p thiên nhiên hùng v□, hoang s□, m□i đ□□c phát hi□n nh□ng đã thu hút r□t nhi□u du khách tham quan, khám phá…

T□ t□nh l□ r□ ph□i vào h□ Thang Hen đ□n xóm B□n Danh, ti□p t□c r□ vào con đ□□ng mòn d□□i chân núi, ch□ có th□ đi b□ vào, đi kho□ng 1,5 km là đ□n núi M□t th□n – thác N□m Trá. Nhìn t□ đ□nh núi, du khách b□ choáng ng□p tr□□c c□nh s□c h□ N□m Trá r□ng kho□ng 15 ha đã c□n n□□c, m□t th□m c□ xanh b□t ngàn đ□□c bao quanh b□i nh□ng ng□n núi. D□□i núi là nh□ng n□□ng

ngô u□n l□□n t□o nên v□ đ□p s□n th□y h□u tình. N□i đây đ□□c dân yêu thích xê d□ch đ□t cho cái tên " **Tuy□t Tình C□c Cao B□ng** "

Đèo Mã Ph□c

Đèo Mã Ph□c là con đèo đ□p nh□t trong các con đèo trên tr□c đ□□ng QL3 t□ Ph□ L□ đ□n c□a kh□u Tà Nùng, cách Cao B□ng 22 km. Thu□c xã Qu□c To□n, huy□n Trà Lĩnh, là ranh gi□i huy□n Hòa An và huy□n Trà Lĩnh.

Đèo Mã Ph□c cao kho□ng 620 m (đ□ lên t□i đ□nh ph□i v□□t qua b□y vòng d□c).Đ□□ng đèo không r□ng và cũng không quá nguy hi□m l□m, phía Nam con đèo đ□□ng vòng vèo lên d□c t□i 4 t□ng, nh□ng khi lên t□i đ□nh đèo thì phía B□c ch□ có 2 cái d□c v□i m□t khúc cua, đ□ d□c phía B□c là vào đ□a ph□n huy□n Trùng Khánh.

Có r□t nhi□u thuy□t v□ tên g□i Mã Ph□c nh□ng th□c t□ khi lên đ□n n□i ta nhìn th□y hai bên đ□□ng qu□c l□ có hai kh□i đá vôi, d□ng đ□ng ch□u vào nhau nh□ hai con ng□a n□m ph□ ph□c. T□ chân đèo r□ trái là làng T□ng C□t, là n□i có cây đa già n□i ti□ng và phiên ch□ trâu ngày ch□ nh□t. R□i có th□ ti□p t□c ghé thăm làng c□ Nà Ng□n, đ□n v□i c□a kh□u Trà Lĩnh. Hay v□□t qua Qu□ng Uyên r□ ph□i là đ□□ng đ□n c□a kh□u qu□c t□ Tà Lùng. R□ trái ng□□c lên đ□n v□i Trùng Khánh, thác B□n Gi□c k□ vĩ và đ□□ng t□i H□ Lang, đi□m cu□i cùng c□a Cao B□ng.

Đèo Khau Liêu

Khau Liêu là g□i theo ti□ng Tày, có nghĩa là đèo Liêu. Đ□ng trên cao nhìn xu□ng, đèo Khau Liêu m□m m□i ch□y gi□a các dãy núi lô nho c□a Cao B□ng, gi□ng nh□ m□t con r□ng u□n l□□n quanh co, ôm l□y núi. Đây cũng là con đèo th□ tay lái c□a nhi□u dân "ph□□t" mu□n chinh ph□c khó khăn tr□□c thiên nhiên hùng vĩ. Có th□ nói đèo Khau Liêu nh□ m□t nét ch□m phá trong b□c tranh đ□ng quê mi□n núi tuy□t đ□p c□a vùng Trùng Khánh.

Không n□i ti□ng nh□ đèo Mã Ph□c n□m tr□□c đó, đèo Khau Liêu mang m□t nét đ□p nên th□, đ□y màu s□c và hài hòa v□i c□nh s□c thiên nhiên. B□n s□ có c□m giác h□nh phúc, vui s□□ng khi v□□t qua đ□□c đ□ cao c□a đèo Khau Liêu. Đ□ng trên đ□nh đèo phóng t□m m□t xu□ng d□□i, hít th□ không khí thanh khi□t c□a núi r□ng, th□t s□ không còn gì thú v□ h□n.

Các c□a kh□u gi□a Cao B□ng – Trung Qu□c

C□a kh□u Qu□c t□ Tà Lùng

C□a kh□u Tà Lùng là c□a kh□u qu□c t□ t□i vùng đ□t b□n Pò T□p th□ tr□n Tà Lùng huy□n Ph□c Hòa t□nh Cao B□ng, Vi□t Nam. C□a kh□u Tà Lùng là đi□m cu□i c□a qu□c l□ 3, ti□p n□i là c□u Th□y Kh□u trên sông B□c V□ng, thông th□□ng sang c□a kh□u Th□y Kh□u t□nh Qu□ng Tây, Trung Qu□c.

C□a kh□u Tà Lùng là c□a kh□u chính c□a t□nh Cao B□ng, n□m g□n ngã ba n□i sông B□c V□ng đ□ vào sông B□ng. Sông B□c V□ng có đo□n dài là biên gi□i t□ nhiên □ phía đông huy□n Ph□c Hòa.

C□a kh□u Trà Lĩnh

C□a kh□u Trà Lĩnh hay c□a kh□u Hùng Qu□c hay c□a kh□u Nà Đo□ng là c□a kh□u qu□c gia t□i vùng đ□t b□n Hía □ th□ tr□n Hùng Qu□c, huy□n Trà Lĩnh, t□nh Cao B□ng, Vi□t Nam. C□a kh□u Trà Lĩnh thông th□□ng sang c□a kh□u Long Bang □ thành ph□ Bách S□c t□nh Qu□ng Tây, Trung Qu□c.

C□a kh□u Trà Lĩnh là đi□m cu□i c□a t□nh l□ 205, cách th□ tr□n Hùng Qu□c kho□ng 6 km theo đ□□ng này v□ h□□ng b□c. Tên c□a kh□u Nà Đo□ng đ□□c g□i theo b□n Nà Đo□ng là b□n □ tr□□c b□n Hía khi ra c□a kh□u. Tuy nhiên tên chính th□c và đ□□c dùng trong gi□i ch□c hành chính, biên phòng và h□i quan là c□a kh□u Trà Lĩnh.

C□a kh□u Pò Peo

C□a kh□u Pò Peo là c□a kh□u t□i vùng đ□t b□n Nà Han xã Ng□c Côn, huy□n Trùng Khánh, t□nh Cao B□ng, Vi□t Nam thông th□□ng sang c□a kh□u Nh□c Vu □ t□nh Qu□ng Tây, Trung Qu□c.

C□a kh□u Pò Peo là đi□m cu□i c□a t□nh l□ 211, cách th□ tr□n Trùng Khánh kho□ng 22 km theo đ□□ng này. C□a kh□u □ phía đông n□i sông Quây S□n ch□y vào đ□t Vi□t ch□ng 2 km. Đo□n sông bên Trung Qu□c có tên là Nan Tan He.

C□a kh□u Lý V□n

C□a kh□u Lý V□n là c□a kh□u t□i vùng đ□t b□n Lý V□n xã Lý Qu□c, huy□n H□ Lang, t□nh Cao B□ng, Vi□t Nam thông th□□ng sang c□a kh□u Th□c Long □ huy□n Đ□i Tân, Tp Sùng T□, t□nh Qu□ng Tây, Trung Qu□c. C□a kh□u Lý V□n cách thành ph□ Cao B□ng 60 km theo đ□□ng th□ng v□ h□□ng đông b□c.

C□a kh□u Sóc Giang

C□a kh□u Sóc Giang là c□a kh□u t□i vùng đ□t b□n Sóc Giang xã Sóc Hà, huy□n Hà Qu□ng, t□nh Cao B□ng, Vi□t Nam thông th□□ng sang c□a kh□u Bình Mãng □ thành ph□ Bách S□c t□nh Qu□ng Tây, Trung Qu□c.

C□a kh□u Sóc Giang cách thành ph□ Cao B□ng 42 km theo đ□□ng th□ng v□ h□□ng b□c tây b□c, và kho□ng 55 km theo t□nh l□ 203. C□a kh□u g□n k□ v□i n□i sông B□ng ch□y vào đ□t Vi□t.

M□c biên gi□i Vi□t Nam – Trung Qu□c

Trong s□ 1.971 c□t m□c c□m □ 7 t□nh biên gi□i phía b□c, Cao B□ng có nhi□u c□t m□c nh□t (634 c□t m□c), nên đ□□c g□i là t□nh có 'th□ m□nh c□t m□c' – th□ m□nh mà đã ph□i đánh đ□i b□ng r□t nhi□u m□ hôi, x□□ng máu. Các b□n yêu thích vi□c check-in v□i các c□t m□c biên gi□i có th□ tham kh□o và k□t h□p khi đi du l□ch Cao B□ng, tuy nhiên các b□n cũng chú ý là tr□ nh□ng m□c biên gi□i □ các v□ trí l□n (ví d□ nh□ c□a kh□u l□n, đ□a đi□m du l□ch) còn l□i các m□c biên gi□i đ□u là khu v□c khá nh□y c□m, các b□n nên xin phép r□i n□u đ□□c đ□ng ý thì nh□ bên biên phòng d□n ra nhé.

Phia Đen – Phia O□c

Khu b□o t□n thiên nhiên Phia O□c – Phia Đén hay còn g□i Phja O□c – Phja Đén là khu r□ng đ□c d□ng có di□n tích 10.245,6 ha n□m trên đ□a bàn 5 xã c□a huy□n Nguyên Bình, t□nh Cao B□ng). Đây t□ng là khu ngh□ d□□ng đ□□c tìm ra và xây d□ng b□i ng□□i Pháp t□ đ□u th□ k□ 20. Khu v□c Phia O□c – Phia Đen có phân b□ c□a 125 h□ th□c v□t, 289 chi th□c v□t và kho□ng trên 352 loài th□c v□t, trong đó có nhi□u loài quý hi□m có nguy c□ tuy□t ch□ng. Sinh c□nh cũng đ□□c ghi nh□n có 66 loài b□□m.

Theo nh□ng tài li□u hi□n còn ghi chép đ□□c thì nh□ng ngôi bi□t th□ c□ đ□□c xây d□ng t□ đ□u th□ k□ XIX. Vào th□i gian này, th□c dân Pháp đ□y m□nh vi□c khai thác qu□ng □ Tĩnh Túc và đ□y hàng ngàn công nhân t□ kh□p n□i v□ đây đ□ bóc l□t s□c lao đ□ng, đào qu□ng, v□ vét tài nguyên.

Đ□ đ□m b□o giám sát s□ l□□ng nhân công l□n, Pháp đã đi□u đ□ng quân lính t□i đây đ□n trú đ□ng th□i xây d□ng nh□ng khu ngh□ d□□ng cao c□p ph□c v□ sĩ quan, binh lính ngay t□i ch□ v□i qui mô l□n. Qu□n th□ bi□t th□ c□ b□ hoang chính là khu ngh□ d□□ng c□a sĩ quan Pháp.

Trên khu v□c l□ng ch□ng núi Phia O□c có hai lo□i hình nhà chính là bi□t th□ đ□c l□p dành cho quan ch□c c□p cao c□a Pháp và bi□t th□ li□n k□ – khu v□c dành cho binh lính và quan ch□c nh□.

Cách r□ng đ□c d□ng Phia O□c kho□ng 5km có ngôi bi□t th□ đ□c bi□t sang tr□ng g□i là Nhà Đ□. Nghe nói, ch□ nhân c□a nó tr□□c đây tên là Phăngten. Đây là ngôi bi□t th□ l□n nh□t và c□ kính nh□t □ khu v□c Phia O□c.

Ch□ phiên Cao B□ng

□ vùng cao, các b□n làng cách xa nhau, nhi□u b□n ch□ có vài nóc nhà do đó cu□c s□ng th□□ng nh□t g□n nh□ khép kín. Vì v□y, vi□c đ□n ch□ ngoài mua bán hàng hoá còn là n□i trao đ□i thông tin, giao l□u tình c□m, h□n hò l□a đôi.

Các món ăn ngon □ Cao B□ng

Bánh coóng phù (Bánh trôi)

Coóng phù đ□□c làm t□ g□o n□p ngon l□n m□t ít g□o t□. Nhân bánh là l□c rang giã nh□, có th□ tr□n thêm đ□□ng và h□t v□ng. Nh□ng viên coóng phù th□□ng có màu tr□ng tinh, nhi□u ng□□i tr□n b□t v□i g□c ho□c ngâm g□o v□i lá c□m, lá d□a đ□ t□o thêm màu s□c m□i l□, v□ và mùi th□m khác nhau. Hoàn toàn không có ch□t t□o màu t□o mùi hóa h□c.

Bánh cu□n

Bánh cu□n không là món ăn xa l□ v□i ng□□i mi□n B□c nh□ng ng□□i dân Cao B□ng có cách 'th□□ng' bánh r□t riêng, đ□c đáo so v□i t□t c□ các vùng mi□n khác.

Đ□ ch□ bi□n đ□□c nh□ng chi□c bánh cu□n d□o th□m, ng□□i ta c□n đ□ ngh□ là m□t chi□c n□i gang to, m□t chi□c khuôn hình tròn v□a v□i mi□ng n□i làm b□ng c□t tre già, b□c v□i tr□ng th□t căng và m□t thanh tre g□t m□ng đ□ l□y bánh ra kh□i khuôn.

Bánh cu□n ngon ph□ thu□c vào ch□t l□□ng g□o. G□o làm bánh là g□o t□ đ□□c tr□ng □ Cao B□ng, tr□ng, h□t đ□u, d□o th□m và dai. G□o d□o quá hay khô quá đ□u khó lòng làm nên th□ b□t tráng bánh tr□ng m□n, th□m tho.

Khâu l□a g□o, ngâm g□o đ□u đ□□c ng□□i làm bánh chu□n b□ s□n sàng t□ tr□□c nh□ng thông

th□□ng đ□ k□p bu□i ch□ sáng, các ch□ quán th□□ng d□y b□t đ□u công vi□c ch□ bi□n t□ 4-5 gi□ sáng.

G□o đ□□c ngâm, vo s□ch r□i đem xay □□t; tr□□c đây, ph□i xay b□ng c□i đá, xay tay nh□ng hi□n nay ph□n l□n là xay b□ng máy. B□t n□□c xay xong ph□i sánh, d□o, không đ□□c đ□c quá và cũng không loãng đ□m b□o bánh v□a dai và m□m. Bánh cu□n không tráng tr□□c, ch□ khi nào khách g□i, ng□□i ch□ m□i nhanh tay tráng b□t, cu□n bánh nh□ng các nguyên li□u nh□ tr□ng gà, th□t băm thì có th□ xào s□n tr□□c đ□ thêm vào nhân bánh.

Bánh cu□n Cao B□ng đ□c bi□t nh□t □ n□□c dùng. Không nh□ ng□□i Hà N□i, Hà Nam ch□m bánh vào n□□c m□m gia gi□m chua ng□t, ng□□i Cao B□ng nhúng bánh cu□n trong th□ n□□c dùng ninh t□ x□□ng ng□t ngào. Cũng b□i l□ đó nên nhi□u ng□□i cũng g□i bánh cu□n Cao B□ng là bánh cu□n canh, đ□ phân bi□t v□i loi bánh cu□n ch□m n□□c m□m c□a ng□□i mi□n xuôi. N□□c canh ninh t□ x□□ng l□n t□ t□i hôm tr□□c, nên khi chan ra bát là th□y rõ h□□ng t□y x□□ng th□m l□ng, ng□t l□m. M□i bát n□□c dùng l□i đ□□c thêm vào vài thìa th□t băm nhuy□n, r□c chút hành hoa m□ màng mà m□□t mát.

Ngon và h□p d□n h□n c□ là bánh cu□n tr□ng, khi bánh đang trên khuôn, ng□□i tráng đ□p qu□ tr□ng gà vào gi□a khuôn bánh r□i đ□y vung l□i, bánh chín cu□n b□c l□y lòng đ□ tr□ng gà, vuông v□n trên khuôn, dùng muôi l□y vào bát cho khách. Khi ăn, th□c khách c□m nh□n v□ ng□t x□□ng h□m hòa quy□n v□i h□□ng v□ hành, v□ th□m c□a th□t phi hành, v□ dai c□a bánh trong n□□c dùng. Nhi□u du khách ph□□ng xa l□n đ□u tiên ăn bánh cu□n v□i canh c□m th□y th□t l□ l□m nh□ng khi th□□ng th□c ai cũng khen ngon b□i v□ đ□m đà, tinh t□ khác xa so v□i n□i khác.

Bánh áp chao

Mùa đông □ Cao B□ng có m□t món ăn r□t đ□c bi□t, đ□□c bày bán nhi□u trong các quán nh□ ho□c v□a hè. Bánh có v□ b□ ngoài khá gi□ng bánh rán nh□ng ph□n nhân đ□□c làm t□ th□t v□t ch□ không ph□i th□t l□n băm, m□c nhĩ hay đ□ xanh nh□ bánh rán bình th□□ng. Ng□□i Cao B□ng g□i đó là bánh áp chao, hay còn g□i là bánh v□t chao.

Nguyên li□u nào đ□ làm nên bánh áp chao không quá c□u kì, ch□ bao g□m b□t g□o n□p, b□t g□o t□ và nhân th□t v□t nh□ng đó l□i là m□t nét □m th□c đ□c tr□ng r□t riêng c□a vùng Đông B□c.

V□ bánh là h□n h□p c□a g□o n□p, g□o t□ và đ□ t□□ng. Lo□i g□o đ□□c ch□n là lo□i g□o m□i thu

ho□ch, h□t m□y, đ□□c tr□n l□n cùng nhau, ngâm k□ trong kho□ng n□a ngày cho g□o n□ m□m m□i đem xay thành b□t. Ng□□i ta cũng ch□n đ□ t□□ng Qu□ng Uyên h□t v□a ph□i, lòng vàng tr□n cùng b□t g□o đ□ t□o ra h□n h□p b□t đ□c sánh, đ□m b□o đ□ m□m d□o và th□m ngon.

Sau khi đã có đ□y đ□ nguyên li□u, ng□□i làm l□y m□t l□□ng b□t v□a đ□, nh□i nhân v□t vào gi□a, ép bánh l□i r□i th□ t□ t□ vào ch□o d□u sôi, chao qua l□i t□i khi bánh chín vàng r□m hai m□t, t□a h□□ng th□m quy□n rũ, v□t ra đ□ ráo m□ là có th□ đem ra dùng nóng.

Bánh tr□ng ki□n (P□ng Rày)

Bánh tr□ng ki□n là m□t trong nh□ng món bánh đ□c đáo c□a ng□□i Tày vùng núi Đông B□c n□□c ta, m□n B□c K□n, Cao B□ng. Nguyên li□u chính đ□ làm nên món bánh này chính là tr□ng ki□n. Lo□i bánh này th□□ng ch□ đ□□c làm vào kho□ng th□i gian nh□t đ□nh cu□i tháng 4 và tháng 5 h□ng năm b□i đây là th□i gian sinh tr□□ng m□nh nh□t c□a loài ki□n đen r□ng.

Đúng nh□ tên g□i, nguyên li□u chính đ□ làm bánh tr□ng ki□n chính là tr□ng non c□a ki□n làm nhân bánh, b□t n□p n□□ng và lá non c□a cây v□ b□c bên ngoài (m□t lo□i cây quen thu□c □ vùng núi cao phía b□c). Nguyên li□u và công đo□n tuy không quá c□u k□ nh□ng mu□n bánh đ□□c ngon thì yêu c□u ng□□i làm bánh cũng c□n ph□i có s□ khéo léo.

Đ□ có đ□□c tr□ng ki□n non, ng□□i ta ph□i lên r□ng tìm □ nh□ng lo□i ki□n lành nh□ ki□n đen thân nh□, đuôi nh□n, th□□ng làm t□ trên các lo□i cây nh□ v□u, n□a hay găng. Tr□ng ki□n th□□ng to b□ng h□t g□o, có màu tr□ng s□a, thân m□y và tròn.

Tr□ng ki□n sau khi r□a s□ch s□ đ□□c b□c lên ch□o phi v□i hành khô. Mu□n nhân ngon h□n ng□□i ta còn cho thêm m□t ít th□t l□n băm, l□c rang rã nh□ và m□t ít lá ki□u thái nh□ tr□n thêm. Ph□n c□ ki□u cũng thái nh□, phi ch□o th□m r□i cho tr□ng ki□n vào đ□o cùng cho đ□n khi chín thì b□c xu□ng.

Ph□n bánh đ□□c làm t□ g□o n□p n□□ng, h□t to và d□o, đãi s□ch r□i ngâm v□i n□□c l□nh qua đêm, sau đó đ□ ráo n□□c, xay thành b□t và nhào n□n v□i n□□c. Sau khi nhào n□n cho b□t th□t d□o và m□n, b□t n□p s□ đ□□c cán m□ng c□ n□a phân, to hình vuông c□ b□ng bàn tay, r□i □p mi□ng b□t n□p đó vào m□t chi□c lá v□, r□c nhân lên m□t b□t bánh, cu□i cùng là □p mi□ng lá v□ ti□p theo lên b□ m□t nhân bánh đó, gói lá sao cho ph□n bánh và nhân đ□□c b□c tr□n v□n không b□ h□ ra bên ngoài. Bánh đ□□c h□p cách th□y kho□ng 45 đ□n 50 phút là chín.

Ph□ chua

□nh mi□n núi phía B□c. Ph□ chua v□i nhi□u gia v□, thành ph□n nh□ th□t ba ch□ rán giòn màu vàng s□m đ□p m□t, khoai t□u (c□ to, b□ và ng□t ch□ có □ t□nh B□c C□n và Cao B□ng) đ□□c c□t s□i chiên giòn, gan l□n c□t m□ng, d□ dày l□n đ□□c làm s□ch sau đó lu□c qua r□i m□i đem rán, th□t v□t quay béo tròn, trong b□ng t□m □□p các lo□i gia v□ và đ□c bi□t không th□ thi□u h□□ng v□ c□a lá móc m□t. Bánh ph□ Cao B□ng th□m, dai, khó l□n v□i nh□ng đ□a ph□□ng khác vì đ□□c làm t□ g□o Cao B□ng ng□t mà d□o. Ngoài các nguyên li□u trên, ph□ chua còn ăn kèm v□i đ□u ph□ng, rau th□m, húng, mùi, d□a chu□t c□t m□ng.

Bí quy□t t□o s□c h□p d□n cho ph□ chua n□m □ n□□c s□t. Phi th□m hành t□i r□i l□y n□□c trong b□ng con v□t quay pha m□t chút d□m, t□i, đ□□ng, n□□c m□m, sau đó cho chút b□t báng đ□ cô sánh n□i l□i. Khi th□□ng th□c tr□n đ□u bát ph□ nhanh tay nh□ng tránh làm nát bánh ph□. Tùy kh□u v□ m□i ng□□i mà có th□ thêm gia v□ nh□ □t, tiêu. Ph□ chua ăn có v□ ng□y c□a m□ v□t, v□ chua c□a d□m, bùi c□a đ□u ph□ng, khoai t□u và gan hòa v□i v□ béo c□a th□t ba ch□, th□t quay, mùi th□m c□a lá móc m□t, d□o d□o c□a bánh ph□ và cay n□ng c□a □t. T□t c□ các h□□ng v□ hòa quy□n vào nhau đánh th□c c□m quan c□a ng□□i dùng. Ph□ chua là món ăn ngu□i nên r□t đ□□c chu□ng vào nh□ng ngày th□i ti□t mát d□u.

Ph□ chua th□□ng đ□□c dùng trong các ti□c c□□i, cúng gi□ đ□ th□c khách ăn đ□□c no. Nh□ng nay ph□ chua đã xu□t hi□n □ nhi□u quán ăn hay trong nh□ng gian hàng □m th□c □ các ch□ c□a t□nh Cao B□ng. L□n đ□u tiên th□□ng th□c, ng□□i dùng ch□a th□ c□m nh□n đ□□c h□t cái ngon và h□□ng v□ đ□m đà c□a món ăn, nh□ng khi đã quen thì v□ th□m ngon c□a các lo□i gia v□, chua ng□t c□a n□□c s□t và đ□ dai d□o c□a bánh ph□ s□ làm b□n nh□ mãi không th□ quên.

V□t quay 7 v□

V□t quay 7 v□ là đ□c s□n □ Cao B□ng. Đ□□c g□i là món v□t quay 7 v□ vì ng□□i Cao B□ng đã dùng 7 lo□i gia v□ khác nhau đ□ □□p món th□t v□t.

Sau khi quay xong th□t v□t đ□□c ch□t nh□ ra đĩa, da vàng màu m□t, r□m cánh gián. Th□t ăn ch□c và ng□t, m□m nh□ng không b□, cũng không dai. M□i khi ăn ng□□i ta ph□i nhai th□t ch□m đ□ c□m nh□n h□t v□ ng□t c□a m□t ong v□i v□ béo c□a d□u, v□ ngon c□a mi□ng v□t non đ□u tháng.

Bên trong t□ng mi□ng v□t quay là m□t mùi h□□ng ngai ngái nh□ mùi lá non, v□ h□i đ□ng nh□ng

càng ăn càng ng□t th□t. Đó là do 7 th□ gia v□ đ□□c l□y t□ trong b□ng v□t. Nhi□u ng□□i t□ng đ□□c n□m qua đ□u đoán r□ng trong các th□ gia v□ □y, có r□t nhi□u v□ nh□ là r□, lá c□a cây đ□□c mang v□ t□ trên r□ng. Do đó, nhi□u ng□□i mu□n h□c đ□□c cách làm v□t quay Cao B□ng nh□ng đ□u không th□ có đ□□c mùi v□ đ□c tr□ng □y.

L□n s□a quay

□ Cao B□ng th□□ng ch□n lo□i l□n đ□a ph□□ng t□ 4 đ□n 6 kg đ□ quay. Sau khi s□ ch□ xong dùng gi□y b□n th□m khô mình con l□n, (n□u r□a b□ng n□□c th□t s□ nhão, không săn, m□t h□t v□ th□m ngon). Sau đó nh□i lá mác m□t cùng các gia v□ khác vào b□ng con l□n r□i khâu l□i, dùng cây tre xuyên t□ mõm t□i đuôi r□i quay trên b□p than h□ng, v□a quay v□a dùng m□t ong và các gia v□ khác ph□t lên mình con l□n đ□ cho giòn bì và kh□i n□t. Th□t quay ngon là th□t v□a chín t□i, bì vàng r□m, giòn tan, mùi th□m quy□n rũ. N□□c dùng ch□m th□t l□n quay đ□□c pha ch□ theo m□t công th□c r□t riêng bi□t.

Bò gác b□p

Cao B□ng là n□i nuôi nhi□u bò, nh□t là các huy□n Hà Qu□ng, B□o L□c, B□o Lâm. Có d□p đ□n vùng đ□t cao xa v□i v□i, th□□ng th□c đ□c s□n n□i này, b□n đ□ng b□ qua món th□t bò gác b□p. Bò □ Cao B□ng đ□ cày b□a, kéo xe. Bò đ□ th□t cũng nhi□u. Trong đó, s□y khô là cách ch□ bi□n đ□ b□o qu□n, d□ tr□ th□t bò c□a ng□□i dân đ□a ph□□ng, v□a đ□ đ□□c lâu l□i v□a có h□□ng v□ th□m ngon đ□c đáo.

Th□t bò dùng đ□ s□y khô lo□i nào cũng ngon, không kén ch□n. Nh□ng ngon nh□t v□n là lo□i th□t mông, th□t b□p, v□a n□c v□a m□m. Th□t đ□□c x□ ra thành t□ng mi□ng to nh□ tùy ý. Nh□ng th□□ng to ch□ng hai ba ngón tay, dài ch□ng gang tay là v□a nh□t. Th□t đ□□c t□m □□p b□ng mu□i, n□□c c□t g□ng và đ□c bi□t không th□ thi□u r□□u tr□ng. Tr□□c khi □□p, khía vài đ□□ng trên mi□ng th□t cho gia v□ ng□m đ□u. □□p xong dùng l□t tre t□□i xâu th□t thành t□ng xâu r□i treo trên gác b□p.

Xôi trám Cao B□ng

Lên Cao B□ng, ta s□ g□p món xôi trám □ kh□p n□i, t□ nhà hàng sang tr□ng, ti□c c□□i h□i cho t□i nh□ng b□a ăn □m cúng d□p cu□i tu□n c□a các gia đình. Không gi□ng nh□ nh□ng lo□i xôi khác, xôi trám có v□ th□m d□u dàng c□a n□p n□□ng hòa v□i mùi th□m ngai ngái c□a trám r□ng. V□ bùi c□a trám bao l□y nh□ng h□t n□p d□o m□ng, ăn hoài không ng□y và đ□c bi□t không có c□m giác b□ nóng c□ dù ăn r□t nhi□u.

Qu□ mác m□t

Mác m□t là tên g□i theo ti□ng Tày, Nùng, hi□u nôm na là qu□ ng□t. Cây ch□ y□u m□c □ chân núi đá vôi, m□t s□ ít trên s□□n núi đá và v□□n đ□i do ng□□i dân đem h□t và cây con v□ tr□ng; đ□□c phân b□ □ h□u h□t các huy□n trong t□nh, nh□ng t□p trung nhi□u nh□t là □ các huy□n: Th□ch An, H□ Lang, Qu□ng Uyên, Hoà An, Thông Nông.

Mác m□t là m□t th□ gia v□ không th□ thi□u c□a nhi□u món ăn đ□c tr□ng mi□n núi, nh□: V□t quay, l□n quay… Vào mùa mác m□t, các bà n□i tr□ ai cũng mua mác m□t v□ ch□ bi□n các món ăn: cá kho, th□t kho, v□t quay, ninh chân giò, canh th□t băm, măng xào mác m□t… Mùi v□ thanh tao c□a qu□ mác m□t đã kh□ h□t mùi tanh c□a cá, mùi hoi c□a v□t, gi□m b□t m□ ng□y c□a chân giò…, t□o nên nh□ng món ăn th□m ph□c, tinh t□ và h□p d□n.

V□a đ□ ăn ch□i và ch□ bi□n các món ăn, qu□ mác m□t còn đ□ dành ăn đ□□c quanh năm. Qu□ mác m□t đem v□ dùng kéo c□t sát cu□ng, sau r□a s□ch đ□ cho ráo n□□c. C□ măng t□□i thái lát m□ng, s□i ch□ và m□t ít □t t□□i, vài lát t□i, cho vào l□ ngâm v□i n□□c mu□i (có th□ ngâm b□ng r□□u tr□ng) dùng ăn quanh năm. Mác m□t ngâm có đ□y đ□ v□ chua, cay, m□n, ng□t; v□n gi□ đ□□c v□ chua ng□t và h□□ng th□m đ□c tr□ng, thêm v□ chua giòn c□a măng, v□ cay c□a □t r□t đ□c bi□t. Món này dùng đ□ khai v□, pha n□□c ch□m, gia gi□m vào các món kho ho□c xào… đ□u r□t ngon. Ngoài ra, vào mùa r□ qu□, ng□□i ta đem v□ ph□i ho□c s□y khô c□t đi dùng d□n ho□c cho vào khay đá đ□ dùng quanh năm mà qu□ v□n gi□ đ□□c mùi v□ th□m ngon.

Cá chiên sông Gâm

Cao B□ng còn m□t đ□c s□n thu□c lo□i n□i ti□ng, đó là con cá chiên sông Gâm. Lo□i cá lăng màu đen này v□n đ□□c m□t ông ch□ quán ch□ cá Lã V□ng đánh giá là ngon nh□t đ□ làm ch□ cá. Lòng cá đ□□c ng□□i sành ăn cho là th□ ngon nh□t trên đ□i.

Cá chiên có con đ□n vài ch□c kg, là lo□i khó b□t vì chuyên s□ng trong hang ng□m d□□i sông. Ng□□i đi câu th□□ng đóng c□ lán tr□i th□□ng xuyên đ□ đ□i cá, đ□n khi câu đ□□c con nào là có ng□□i đ□n t□n ch□ mua.

Cá Tr□m H□□ng (B□n Gi□c)

Đây là loài cá ngon tr□ danh □ thác B□n Gi□c, huy□n Trùng Khánh (Cao B□ng). G□i là cá tr□m h□□ng b□i loài cá này th□□ng ăn r□, lá m□c c□a cây tr□m h□□ng m□c ven sông Quây S□n và B□c V□ng. Chính vì v□y th□t chúng ngon h□n nhi□u lo□i cá nào khác, khi ăn có th□ c□m nh□n đ□□c v□ tr□m.

Món ngon nh□t t□ loài cá tr□m h□□ng là n□□ng, vì gi□ nguyên đ□□c mùi v□ c□a cá, khi□n ng□□i sành ăn cũng ph□i tr□m tr□. Cá b□t t□ sông, làm s□ch, m□ b□ng r□i nhét thêm m□t vài lo□i rau, gia v□ nh□ hành, thì là, □t… vào bên trong, b□c qua b□ng l□p lá chu□i r□i cho lên b□p than n□□ng.

Khi chín, cá t□a mùi th□m n□c. G□ mi□ng cá ch□m cùng chút n□□c m□m nguyên ch□t, c□m nh□n v□ th□m ngây ng□t, ph□ng ph□t v□ tr□m khi□n b□n s□ nh□ mãi.

Rau d□ hi□n

Rau d□ hi□n hay còn g□i là rau b□ khai, ti□ng Tày – Nùng g□i là Phj□c di□n, th□□ng m□c hoang □ vùng núi đá. Đây là lo□i cây thân dây r□t giòn, d□ gãy. Thân đ□□c chia làm nhi□u nhánh to b□ng đ□u đũa bám trên các cây g□ đ□ đón ánh sáng m□t tr□i. Dù là th□ rau d□i, m□c hoang nh□ng r□t hi□m n□i có. Vì th□, kho□ng th□i gian t□ tháng hai đ□n tháng b□y âm l□ch, n□u nh□ có ai vào r□ng hái đ□□c m□t n□m rau d□ hi□n là c□m th□y r□t quý.

D□ hi□n tr□ thành m□t th□ rau đ□c s□n Cao B□ng. Vào d□p mùa xuân và mùa hè, □ nh□ng vùng th□ xã cũng nh□ □ các n□i khác, h□u nh□ không có b□a ti□c nào là không có món rau d□ hi□n đ□□c xào v□i th□t bò, lòng l□n, lòng gà. Qu□ th□c đây là m□t món ăn r□t ngon d□□ng nh□ ch□ có □ Cao B□ng. Món rau r□ng này có h□□ng v□ r□t l□ lùng, không gi□ng b□t k□ m□t lo□i rau nào khác b□i h□□ng v□ đ□c bi□t quy□n rũ khó quên.

Đ□c s□n Cao B□ng làm quà

Mi□n dong Phia Đén

Mi□n dong Phia Đén còn đ□□c g□i là mi□n dong Cao B□ng hay mi□n dong Nguyên Bình, vì mi□n đ□□c làm t□i xóm Phía Đen, xã Thành Công, huy□n Nguyên Bình, t□nh Cao B□ng. S□i mi□n to, không bóng nh□ các lo□i mi□n thông th□□ng. Nh□ng l□i mê ho□c th□c khách b□i mùi th□m ng□t c□a mi□n dong nguyên ch□t.

Xóm Phia Đén, xã Thành Công, huy□n Nguyên Bình, t□nh Cao B□ng là vùng đ□t đ□□c tr□i ban cho n□n khí h□u mát m□, ôn hòa quanh năm, đ□t đai màu m□ phù h□p cho s□ tăng tr□□ng t□t c□a các lo□i cây nh□ ngô, s□n và đ□c bi□t là c□ dong ri□ng đ□. Nên c□ dong ri□ng đ□ □ đây luôn to và có mùi th□m đ□t tr□ng nh□t.

Mi□n dong Phia Đén đ□□c làm 100% t□ c□ dong ri□ng đ□ đ□□c tr□ng trên các s□□n núi huy□n

Nguyên Bình theo ph□□ng th□c truy□n th□ng, ph□i phên n□a, không s□ d□ng ch□t t□y, ch□t t□o màu, b□t n□ hay các hóa ch□t khác. Khi n□u s□i mi□n m□m, trong, th□m, dai, v□ ng□t mát, dù n□u l□i đ□n l□n th□ 2 s□i mi□n v□n dai, không b□ dính, nát nh□ các lo□i mi□n khác.

H□t d□ Trùng Khánh

Nh□ đi□u ki□n không khí mát lành cùng th□ nh□□ng tr□i ban nên cây h□t d□ □ Trùng Khánh nhi□u và ngon. H□t d□ Trùng Khánh th□□ng nh□ nh□t cũng b□ng ngón chân cái, v□ l□a r□t m□ng, h□t màu vàng s□m, bùi và th□m ng□y đ□c bi□t. Đ□ ch□ bi□n các món ăn th□□ng v□ h□t d□ r□t c□ng nên mu□n nó chín c□n ph□i lu□c k□. Có ng□□i còn c□n th□n khía s□n vài đ□□ng trên v□ h□t đ□ khi chín d□ bóc. Sau khi lu□c chín, n□u đem h□t d□ rang l□i m□t l□□t đ□n khi d□y mùi th□m t□ nhiên. T□ đó ng□□i ch□ bi□n có th□ ninh h□t d□ v□i chân giò nh□ m□t món h□m, có th□ xay b□t h□t d□ làm nhân bánh, có th□ h□p h□t d□ đ□ ăn nh□ ki□u ng□□i ta h□p h□t mít…

L□p x□□ng hun khói

L□p s□□n vùng tùy vùng s□ đ□□c ch□ bi□n và nêm n□m gia v□ có đi□m khác bi□t. L□p s□□n □ Cao B□ng to h□n và đ□□c ch□ bi□n c□u k□ h□n vùng đ□ng b□ng. Lòng non đ□□c r□a th□t s□ch b□ng r□□u tr□ng. Nhân làm l□p x□□ng là th□t thăn, n□c vai ho□c n□c mông, nh□ng ph□n ngon c□a th□t l□n mán đen. Th□t đ□□c băm nh□, t□m □□p v□i gia v□, hành băm phi th□m, đ□c bi□t không th□ thi□u h□t m□c khén cùng chút r□□u t□o mùi th□m khác bi□t. Nh□i nhân th□t ch□t vào ru□t, sao cho mi□ng l□p x□□ng tròn đ□u và căng m□□t. Nhân đ□□c nh□i căng, đem ph□i d□□i n□ng kho□ng 3 ngày r□i treo lên gác b□p ho□c hun khói v□i bã mía. H□i □m c□a l□a s□ làm l□p x□□ng se l□i, săn ch□c, l□i càng th□m đ□m đà v□i mùi ng□t tho□ng c□a bã mía. L□p s□□n đ□□c n□ng, đ□□c h□i l□a, c□ánh lên màu đ□ h□ng c□a th□t n□c xen nh□ng đ□□ng vân tr□ng ngà c□a th□t m□ trông th□t h□p d□n

M□n B□o L□c

Các vùng mi□n □ Cao B□ng đ□u tr□ng m□n nh□ng huy□n B□o L□c là đ□a ph□□ng tr□ng đ□□c lo□i m□n ngon nh□t. M□n B□o L□c khi chín có màu đ□ (đ□□c ng□□i dân đ□a ph□□ng g□i là m□n máu), v□ nh□n bóng, to b□ng đ□u ngón chân cái, khi ăn có v□ ng□t d□u. Không chua là đ□c đi□m riêng bi□t c□a lo□i m□t này.

Lê Đông Khê

Đông Khê là m□t đ□a danh g□n li□n v□i m□t chi□n th□ng vang d□i c□a quân và dân ta th□i kháng chi□n ch□ng Pháp năm 1950 (Chi□n d□ch biên gi□i Đông Khê, Cao B□ng – 1950). Vùng đ□t này có đi□u ki□n th□i ti□t vô cùng thích h□p cho m□t lo□i cây tr□ng cho qu□ ng□t mát, th□m ngon đ□ tr□ thành đ□c s□n trái cây n□i ti□ng c□a t□nh Cao B□ng. Đó là qu□ lê. Đã t□ lâu Lê Đông Khê n□i ti□ng ng□t th□m đ□□c bi□t đ□n là đ□c s□n Cao B□ng l□ng danh kh□p ch□n. Lê Đông Khê đ□□c xem làm s□n v□t quý c□a núi r□ng là ni□m t□ hào c□a ng□□i dân Cao B□ng.

Bánh kh□o

Bánh kh□o có l□ là m□t th□ l□□ng khô c□a ng□□i Tày, Nùng □ Cao B□ng. Bánh kh□o th□□ng đ□□c làm vào d□p T□t. Có th□ đ□ lâu không m□c, thiu, nên v□i phong t□c đón T□t trong nh□ng ngày xuân dài, thì khi nào nào trong nhà còn bánh kh□o, thì ch□ng đó v□n còn là T□t.

Làm bánh kh□o đòi h□i ph□i th□t khéo léo. Khi làm bánh kh□o thì ai có d□ng c□ cũng có th□ "làm đ□□c", nh□ng mu□n "ăn ngon" thì th□t là ki□t tác. Ng□□i làm bánh kh□o khéo léo cũng chính là ng□□i ngh□ nhân.

M□t s□ đi□u l□u ý khi du l□ch Cao B□ng

Có m□t vài phong t□c t□p quán c□a đ□ng bào các dân t□c □ Cao B□ng mà các b□n c□n bi□t đ□ tránh các đi□u kiêng k□, nh□t là khi vào thăm các b□n làng hay □ các d□ch v□ homestay

- Khi vào nhà, n□u th□y □ c□a nhà, đ□u c□u thang có c□m m□t cành lá xanh, đó là d□u hi□u không mu□n ng□□i l□ vào nhà.
- Trong nhà, bàn th□ th□□ng đ□ □ gian gi□a nhìn ra c□a chính. Khách khi đ□n ch□i c□n tránh đ□n g□n, không đ□t các v□t d□ng cá nhân, không s□ tay lên đ□ th□ cúng. N□ gi□i không đ□□c ng□i quay l□ng vào bàn th□.
- Ng□□i Nùng th□□ng đ□t □ng h□□ng □ ngoài sàn đ□ cúng ma g□m sàn, ng□□i l□ không đ□n g□n □ng h□□ng đ□y
- Ng□□i Tày có t□c th□ Phi Ph□ng Phj□y (ma b□p l□a), khách đ□n c□n tránh vi□c to ti□ng hay cãi l□n bên b□p l□a.

[L□ch trình đi Cao B□ng]

Đây là m□t s□ l□ch trình đi Cao B□ng k□t h□p cùng các đi□m du l□ch k□ c□n nh□ Hà Giang, M□u S□n, H□ Ba B□. H□u h□t các l□ch trình này các b□n nên mang theo xe máy và ch□y t□ Hà N□i b□i đ□□ng đi và đ□□ng v□ s□ không gi□ng nhau.

Hà N□i – Pác Bó – Cao B□ng – B□n Gi□c – Hà N□i

L□ch trình này các b□n có th□ l□a ch□n ph□□ng án đi xe gi□□ng n□m Hà N□i Cao B□ng, lên t□i

n□i thì **thuê xe máy □ Cao B□ng** r□i sau đó đi khám phá các đ□a danh du l□ch h□p d□n □ Cao B□ng. Ngoài ra n□u không mu□n thuê xe máy, các b□n có th□ đi hoàn toàn b□ng xe buýt đ□n các đ□a đi□m này.

Ngày 0: Đi xe gi□□ng n□m Hà N□i – Cao B□ng

Ngày 1: Tp Cao B□ng – Pác Bó – Tp Cao B□ng

Dành h□n 1 ngày đ□ đi Pác Bó, t□i quay l□i Tp Cao B□ng ngh□ ng□i, khám phá □m th□c và các món ăn ngon □ Cao B□ng

Ngày 2: Tp Cao B□ng – Thác B□n Gi□c

Sáng t□ Tp **Cao B□ng đi Thác B□n Gi□c**, thi□n vi□n Trúc Lâm, chi□u t□i quay l□i Tp Cao B□ng, t□i mu□n lên xe v□ Hà N□i.

Hà N□i – Ba B□ – Cao B□ng – B□n Gi□c

L□ch trình này các b□n đi t□ Hà N□i theo h□□ng Qu□c l□ 3 đi Thái Nguyên B□c C□n, ghé qua h□ Ba B□, ch□y xuyên qua Đèo Gió, Đèo Giàng r□i lên Tp Cao B□ng. Các b□n có th□ k□t h□p thêm m□t vài **l□ch trình Thái Nguyên** cho đ□p

Ngày 1: Hà N□i – Ba B□

T□ Hà N□i kh□i hành đi B□c K□n r□i ghé vào Ba B□, d□c đ□□ng đi n□u mu□n b□n có th□ ghé qua **m□t s□ đ□a đi□m du l□ch □ Thái Nguyên**. T□i ng□ t□i Ba B□, có th□ l□a ch□n □ các homestay □ b□n Pác Ngòi

Ngày 2: Ba B□ – Tp Cao B□ng – Pác Bó – Tp Cao B□ng

Sáng t□ Ba B□ kh□i hành đi Tp Cao B□ng, đ□n n□i các b□n có th□ l□a ch□n m□t n□i đ□ ngh□ bu□i t□i, tham kh□o **danh sách khách s□n nhà ngh□ t□i Tp Cao B□ng** r□i đ□ đ□ □ khách s□n. T□ đây ti□p t□c đi Pác Bó, tham quan xong thì l□i quay l□i □ Tp Cao B□ng nhé.

Ngày 3: Tp Cao B□ng – Trùng Khánh – Thác B□n Gi□c

T□ Tp Cao B□ng đi th□ng lên Thác B□n Gi□c, có th□ ghé qua c□a kh□u Tà Lùng, thăm m□t s□ m□c biên gi□i □ Cao B□ng. Ti□p đó đi lên Trùng Khánh ghé đ□ng Ng□□m Ngao, Thi□n vi□n Trúc Lâm r□i đi Thác B□n Gi□c. Chi□u t□ đây quay l□i Tp Cao B□ng đ□ ngh□ ng□i.

Ngày 4: Trùng Khánh – Cao B□ng – Hà N□i

Ngày này kh□i hành s□m t□ Tp Cao B□ng quay v□ Hà N□i

Hà N□i – M□u S□n – B□n Gi□c – Ba B□ – Hà N□i

L□ch trình này k□t h□p đi **du l□ch L□ng S□n** r□i m□i qua Cao B□ng, sau đó s□ v□ Hà N□i qua đ□□ng B□c K□n – Thái Nguyên, t□o thành 1 cung đ□□ng tròn

Ngày 1: Hà N□i – L□ng S□n – M□u S□n

Ngày đ□u tiên, xu□t phát t□ Hà N□i các b□n đi theo đ□□ng L□ng S□n r□i đi ti□p lên đ□nh M□u S□n, t□i ng□ t□i M□u S□n

Ngày 2: M□u S□n – Th□t Khê – Tp Cao B□ng – Trùng Khánh

Bu□i sáng có th□ dành chút th□i gian **khám phá đ□nh M□u S□n**, ti□p đó các b□n t□ M□u S□n

đi Đ□ng Đăng r□i sang Th□t Khê đ□ đi Cao B□ng. D□c đ□□ng này có m□t s□ **đ□a đi□m du l□ch □ L□ng S□n** nh□ Bia Thu□ Môn Đình, c□a kh□u H□u Ngh□, Đ□n M□u Đ□ng Đăng mà các b□n có th□ s□p x□p ghé thăm luôn. Qua Tp Cao B□ng các lên th□ng Trùng Khánh đ□ hôm sau đi B□n Gi□c cho ti□n nhé.

Ngày 3: Trùng Khánh – Thác B□n Gi□c – Đ□ng Ng□□m Ngao – Tp Cao B□ng – Qu□c l□ 3 – H□ Ba B□

Ngày này các b□n **d□o ch□i Thác B□n Gi□c**, đ□ng Ng□□m Ngao, m□t s□ đ□a đi□m du l□ch g□n đó r□i kho□ng đ□u gi□ chi□u đi ng□□c theo QL 3 v□ Ba B□, t□i ng□ Ba B□

Ngày 4: Ba B□ – Hà N□i

Dành kho□ng n□a ngày đ□ **khám phá Ba B□** r□i sau đó t□ đây đi ng□□c v□ Hà N□i

Hà N□i – Hà Giang – B□o L□c – Nguyên Bình – Ba B□ – Hà N□i

L□ch trình này các b□n ch□ y□u **đi du l□ch Hà Giang** nh□ng k□t h□p đi thêm m□t ph□n Cao B□ng là khu v□c Nguyên Bình, Pia O□c r□i đi qua Ba B□ v□ Hà N□i. L□ch trình này ch□y xe máy hoàn toàn và h□i dài, các b□n cân nh□c khi ch□y.

Ngày 1: Hà N□i – Hà Giang – Qu□n B□

Ngày này các b□n ch□y theo h□□ng Qu□c l□ 2 đi Vĩnh Phúc, Tuyên Quang r□i lên t□i Hà Giang. T□ Tp Hà Giang các b□n di chuy□n ti□p r□i d□ng l□i t□i Qu□n B□, ch□n m□t s□ nhà ngh□ □ Tam S□n r□i ngh□ l□i.

Ngày 2: Qu□n B□ – Yên Minh – Đ□ng Văn

Các b□n xem thêm thông tin □ bài **[các đ□a đi□m du l□ch Hà Giang]** đ□ bi□t nh□ng đ□a đi□m nào nên d□ng l□i ch□i trên cung đ□□ng này

Ngày 3: Đ□ng Văn – Mã Pì Lèng – Mèo V□c – B□o L□c – Nguyên Bình – Ba B□

Ngày này các b□n s□ ch□y xuyên 3 t□nh là Hà Giang – Cao B□ng – B□c K□n. T□ng quãng đ□□ng vào kho□ng 270km. S□ đi qua **[đèo Mã Pì Lèng]** , m□t trong t□ đ□i đ□nh đèo mi□n B□c. Ti□p đ□n các b□n s□ đi sang B□o L□c, B□o Lâm r□i v□ Nguyên Bình c□a Cao B□ng. Trên đ□□ng đi s□ qua khu v□c Pia O□c, nh□ ghé m□t vài bi□t th□ b□ hoang đ□□c xây d□ng t□ th□i Pháp nhé. T□i các b□n s□ ngh□ ng□i □ Ba B□

Ngày 4: Ba B□ – Hà N□i

Các b□n có th□ dành kho□ng n□a ngày đ□ khám phá **[du l□ch Ba B□]** , sau đó t□ Ba B□ các b□n đi ng□□c theo Qu□c l□ 3 v□ Hà N□i